

Forslag

til

Lov om ændringer i lov om rettens pleje.

(Sagføreres møderet for Højesteret, voteringsordningen i Højesteret og nordiske sagføreres møderet).

Fremsat den 24. oktober 1957 af *justitsministeren*.

§ 1.

I lov om rettens pleje, jfr. bekendtgørelse nr. 265 af 15. september 1953, sker følgende ændringer:

Til § 43.

§ 43, 2det stykke, affattes således:

„Førend nogen kan beskikkes til højesteretsdommer, skal han have godtgjort sin dygtighed til at have sæde i retten ved som prøve efter nærmere af Højesteret fastsatte bestemmelser at deltage i rettens behandling af mindst 4 sager, af hvilke mindst den ene skal være borgerlig.“

Til § 120.

§ 120 udgår.

Til § 121.

§ 121, 1ste stykke, affattes således:

„For at få beskikkelse som landsretssagfører udfordres, at den pågældende har bestået juridisk embedseksamen med mindst 2den karakter af 1ste grad.“

Til § 122.

I § 122, 1ste stykke, 1ste punktum, ændres: „§ 120, 2det stykke“ til: „§ 121, 1ste stykke“.

Til § 123.

§ 123, 1ste stykke, udgår.

Til § 124.

I § 124, 1ste stykke, udgår „højesterets-sagfører,“ og „200,“.

Til § 127.

§ 127, 1ste og 2det stykke, affattes således:

„Højesteretssagførere og landsretssagførere er berettigede til at give møde for alle landets domstole; dog kan landsretssagførere først give møde for Højesteret, når de til Højesterets justitskontor har indgivet anmeldelse bilagt med en tilkendegivelse fra justitsministeriet om, at de i 5 år har været i virksomhed som landsretssagførere, og med en erklæring fra vedkommende landsret om, at de er øvede i procedure.

En landsretssagførers mødeberettigelse for Højesteret bortfalder, dersom Højesteret skønner, at vedkommende efter gentagen procedure eller på anden måde har vist sig uegnet til at procedere for Højesteret, men kan dog generhverves ved rettens beslutning derom.“

Til § 130.

I § 130 affattes 2det punktum således:

„Autorisationen meddeles for fuldmægtige hos højesteretssagførere og landsretssagførere af præsidenten for den landsret, i hvis kreds vedkommende sagfører har kontor, og for fuldmægtige hos sagførere ved underret af dommeren — i København byrettens præsident — i den retskreds, i hvilken sagføreren har kontor.“

Til § 146.

§ 146, 2det stykke, affattes således:

„Endvidere skal der, forinden justits-

ministeriet meddeler den i § 127, 1ste stykke, nævnte tilkendegivelse, indhentes erklæring fra Sagførerrådet om, hvorvidt den pågældende landsretssagfører i 5 år har været i virksomhed som sådan.“

Til § 214.

I § 214, 1ste stykke, 6te punktum, tilføjes: „medmindre de gengives i dommen, jfr. § 218, 1ste stykke, 3die punktum.“

§ 214, 2det stykke, affattes således:

„Rettens rådslagninger og afstemninger må ikke overværes af tilhørere med undtagelse af retsskriveren, jfr. endvidere § 6, 2det stykke, 3die punktum, og § 18, 1ste stykke, 4de punktum. Dog kan retten i særlige tilfælde tillade andre at være til stede.“

Til § 218.

§ 218, 1ste stykke, udgår og erstattes med:

„Domme og kendelser skal ledsages af grunde. Andre beslutninger af retten eller rettens formand behøver ikke at begrundes, medmindre sådant særligt er foreskrevet. I højesteretssager, i hvilke der har været mundtlig domsforhandling, skal dommen indeholde en fuldstændig gengivelse af hver enkelt dommers afstemning og begrundelse med angivelse af hans navn. I sager, hvis behandling er foregået for lukkede døre, kan retten dog beslutte afvigelse herfra. I andre højesteretssager end de af 3die punktum omfattede samt i borgerlige landsretssager, der behandles uden medvirken af sø- eller handelskyndige dommere, jfr. § 6, 3die stykke, skal dommen eller kendelsen indeholde oplysning om de forskellige meninger under afstemningen vedrørende såvel resultatet som begrundelsen med angivelse af de pågældende dommers navn.“

Til § 260.

Efter § 260, 3die stykke, indføjes som nyt stykke:

„Når det under hensyn til sagens karakter og øvrige omstændigheder findes forsvarligt, kan retten tillade, at der mødes ved sagfører (advokat) fra andet nordisk land.“

Til § 332.

I § 332, 2det stykke, udgår 2det punktum.

Til § 730.

§ 730, 2det stykke, affattes således:

„Kun de til møde for vedkommende ret berettigede sagførere eller de særlig af justitsministeren til beskikkelse som offentlige forsvarere ved vedkommende ret antagne personer kan vælges til forsvarere. Dog kan retten, når det under hensyn til sagens karakter og øvrige omstændigheder findes forsvarligt, tillade, at der som forsvarer vælges en sagfører (advokat) fra andet nordisk land. Endvidere kan retten undtagelsesvis tilstede, at andre uberygtede personer over 18 år benyttes som forsvarere.“

Til § 735.

§ 735, 4de stykke, udgår.

§ 2.

I § 4, 6te stykke, i lov nr. 209 af 23. juli 1932 om ændringer i lov om rettens pleje ændres ordene: „§ 127, 2det stykke“ til: „§ 127, 1ste og 2det stykke“.

§ 3.

Ændringerne til §§ 43, 214 og 218 træder i kraft den 1. oktober 1958, medens de øvrige ændringer træder i kraft den 1. april 1958.

Bemærkninger til lovforslaget.

Under behandlingen i folketinget i foråret 1953 af et forslag til ændring i retsplejeloven om udvidelse af antallet af dommere i Højesteret m. m. drøftede vedkommende folketingsudvalg, hvorvidt det er rimeligt at opretholde højesteretssagførerprøven. Det blev navnlig fremhævet i udvalget, at højesteretssagførerprøven i bedste fald kun giver

en bedømmelse af vedkommende sagførers evne til at procedere, medens den ikke kan give nogen sikker vejledning om sagførerenes egnethed på en lang række vigtige områder inden for sagførervirksomheden, men at prøven i praksis også udlægges som bevis herfor og derfor giver højesteretssagførerne en urimelig fordel i konkurrencen med kol-

leger, der ikke har underkastet sig og bestået højesteretssagførerprøven. Det pågældende folketingsudvalg henstillede samtidig til justitsministeren at overveje spørgsmålet om ophævelse af retsplejeudvalget og om ændring af reglerne om en skyldners udtagelsesret ved udlæg og udpantning (R. T. 1952-53, tillæg B., sp. 1074-75). Endvidere blev det under 1. behandlingen i landstinget af det nævnte lovforslag henstillet til justitsministeren at tage spørgsmålet om højesteretssagførerprøven op til behandling (R. T. 1952-53, landstingets forhandlinger, sp. 795-97 og 800). I tilslutning hertil tog justitsministeriet de af folketingsudvalget rejste spørgsmål op til overvejelse, og ved lov nr. 130 af 28. april 1955 gennemførtes i overensstemmelse med et af justitsministeriet fremsat forslag ophævelsen af retsplejeudvalget og en ændring af reglerne om skyldneres udtagelsesret.

Under forarbejderne til dette lovforslag overvejede justitsministeriet efter at have indhentet erklæring fra Højesteret og Sagførrådet tillige at fremsætte forslag om afskaffelse af højesteretssagførerprøven, således at landsretssagførere efter 5 års virksomhed fik almindelig møderet for Højesteret. Under den offentlige debat, der opstod om dette spørgsmål, henstillede en række fremtrædende jurister, at spørgsmålet blev underkastet en fornyet prøvelse af et udvalg af sagkyndige på dette område, forinden der blev fremsat lovforslag om ændring af de nugældende bestemmelser. Da regeringen ikke mente at burde sidde denne henstilling overhørig, nedsatte justitsministeriet den 2. marts 1955 et hurtigt arbejdende udvalg til at behandle dette spørgsmål; udvalget fik endvidere til opgave at overveje ændringer i retsplejeloven med henblik på indførelse af offentlig votering i Højesteret, adgangen til umiddelbar bevisførelse for Højesteret og i straffesager udvidelse af Højesterets kompetence med hensyn til bevisbedømmelsen.

Dette udvalg afgav i november 1956 betænkning, hvoraf eksemplarer er omdelt i folketinget.

Udvalget foreslår i betænkningen dels forskellige ændringer i reglerne om sagføreres møderet for Højesteret, dels ændringer vedrørende voteringen i Højesteret.

Med hensyn til spørgsmålet om bevisumiddelbarhed for Højesteret har udvalget derimod ikke ment at burde foreslå lovændringer. Udvalget har herved især lagt vægt på, at Højesteret ifølge retsplejelovens § 409, stk. 1, allerede nu har hjemmel til at tillade, at parter og vidner afgiver forklaring direkte for Højesteret. Højesteret har ganske vist i en lang årrække ikke benyttet denne regel, men retten, der fra marts måned 1956

er delt i to afdelinger, har erklæret, at den, når den i nogen tid har virket i to afdelinger, vil overveje spørgsmålet om en videre anvendelse af denne hjemmel til direkte bevisførelse for Højesteret. Udvalget har derfor fundet det rimeligt at afvente, hvorledes Højesterets praksis på dette område udvikler sig, efterhånden som nyordningen med to afdelinger i retten bliver nærmere indarbejdet.

Udvalget har heller ikke foreslået lovændringer med hensyn til Højesterets kompetence i straffesager. Det spørgsmål, der er rejst, er, om anke til Højesteret i straffesager skal kunne støttes på, at spørgsmålet, om tiltalte skal domfældes, er urigtigt afgjort som følge af fejlagtig bedømmelse af bevisernes vægt. Udvalget har ved overvejelserne heraf lagt vægt på, at det, når domsmænd har medvirket i foregående instans, er den naturlige ordning, at bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld står endelig ved magt og ikke kan ændres af Højesteret, hvor domsmænd ikke medvirker. Endvidere har udvalget fremhævet, at Højesterets praksis på dette område viser, at retten i det store og hele har ment at have kompetence i de tilfælde, hvor der har været praktisk trang hertil, og at reglerne i retsplejelovens kap. 86 om genoptagelse af straffesager efter bestemmelse af Den særlige Klageret giver tilstrækkelig adgang til en ny bevisbedømmelse af allerede afgjorte straffesager.

Efter modtagelsen af udvalgets betænkning har justitsministeriet indhentet de som bilag I og 2 optagne erklæringer fra Højesteret. Disse erklæringer indeholder bemærkninger til de af udvalget foreslåede ændringer i reglerne om sagføreres møderet for Højesteret og om voteringen i Højesteret. Endvidere fremgår det af erklæringerne, at Højesteret kan henholde sig til det af udvalget bemærkede vedrørende spørgsmålet om ændring af reglerne om bevisumiddelbarhed ved Højesteret og Højesterets kompetence i straffesager.

Justitsministeriet har af de af udvalget og Højesteret fremhævede grunde ikke ment at burde foreslå ændringer i retsplejeloven med hensyn til bevisumiddelbarhed ved Højesteret og Højesterets kompetence i straffesager. Ministeriet foreslår derimod, at højesteretssagførerprøven afskaffes, og at voteringsordningen i Højesteret ændres, jfr. nærmere bemærkningerne nedenfor.

Justitsministeriet har endvidere taget anledning til samtidig at foreslå, at der åbnes adgang for sagførere fra de andre nordiske lande til at give møde for danske domstole.

Sagføreres møderet for Højesteret.

(§§ 120-24, 127, 130, 146, 332 og 735).

Ved retsplejelovens ikrafttræden i 1919 havde højesteretssagførere eneret til at møde som sagførere for Højesteret. Denne regel ændredes ved lov nr. 209 af 23. juli 1932, der giver landsretssagførere med 8 års virksomhed ret til at møde for Højesteret i egne sager, når de ifølge erklæring fra landsretten er øvede i procedure. Højesteret kan dog fratage en landsretssagfører denne mødeberettigelse, dersom retten skønner, at han efter gentagen procedure eller på anden måde viser sig uegnet til at procedere for Højesteret. Ved den nævnte lov ændredes også reglerne om selve højesteretssagførerprøven, således at de nu i hovedtræk går ud på, at en landsretssagfører kan få beskikkelse som højesteretssagfører, når han i 8 år har været i virksomhed som landsretssagfører og har erhvervet erklæring fra Højesteret om at være egnet til at få beskikkelse. Erklæringen fra Højesteret afgives, efter at vedkommende landsretssagfører i løbet af højst 1½ år har givet møde for Højesteret i mindst 4 mundtlige sager, af hvilke mindst to skal være borgerlige, heraf i alt fald den ene for appellant. Fornyet prøveprocedure kan ikke finde sted, medmindre Højesteret på grund af særlige omstændigheder giver tilladelse dertil og da tidligst efter tre års forløb.

I det nedsatte udvalg har der været enighed om, at de nugældende regler bør ændres, men der har ikke været enighed om, hvilke ændringer der bør gennemføres.

2 af udvalgets 4 medlemmer foreslår, at højesteretssagførerprøven afskaffes, og at der indføres en almindelig mødeberettigelse for Højesteret for landsretssagførere, der har virket som sådanne i 5 år, medens de to andre medlemmer bestemt fraråder, at højesteretssagførerprøven ophæves, men finder, at de gældende regler på en række punkter bør ændres for at lette den faktiske adgang til at gennemføre prøven.

Højesteret har i erklæring af 11. februar 1957 (bilag 1) udtalt, at retten af retsplejemæssige hensyn anser det for uforsvarligt i videre omfang end allerede sket at ophæve den ordning, at retten bestemmer, hvem der kan anses egnet til at udføre sager for Højesteret. Højesteret henholder sig til sin skrivelse af 27. april 1954, trykt om bilag 6 i udvalgets betænkning, og tiltræder de bemærkninger og forslag til lovændringer, som er fremsat af de to udvalgsmedlemmer, som fraråder ophævelsen af højesteretssagførerprøven.

Af Sagførrådets skrivelse af 14. september 1954,

optaget som bilag 7 til udvalgets betænkning, fremgår det, at der på et fælles kredsbestyrelsesmøde den 7. og 8. maj 1954 med 40 stemmer mod 7, medens 2 stemmesedler var blanke, blev vedtaget en resolution om, at Sagførrådet skulle gå ind for højesteretssagførerprøvens afskaffelse, således at alle, der i 5 år har været mødeberettigede for landsret, får møderet for Højesteret. I den nævnte skrivelse gik derefter et flertal på 7 medlemmer inden for Sagførrådet ind for at afskaffe højesteretssagførerprøven, medens et mindretal på 2 medlemmer bestemt frarådede dette, og 2 andre medlemmer sluttede sig, med visse særbemærkninger, hertil.

Justitsministeriet kan tiltræde det forslag om ophævelse af højesteretssagførerprøven, som er fremsat af de to førstnævnte medlemmer af udvalget. Som begrundelse herfor henvises til det af disse udvalgsmedlemmer i betænkningen anførte, idet justitsministeriet især skal fremhæve følgende:

Som anført i udvalgsbetænkningen side 15 kunne der måske ved gennemførelsen af retsplejeloven i 1919, da man indførte mundtlig procedure også ved landsretterne og underretterne, være betænkeligheder ved at åbne adgang til at procedere ved Højesteret for alle de daværende sagførere, idet mange af disse kun var uddannet under den skriftlige procedure, således at det vel derfor var rimeligt i en vis overgangstid at bevare højesteretssagførerprøven.

Det har da også gentagne gange under de senere drøftelser af spørgsmålet været understreget, at højesteretssagførerprøven kun skulle bestå som en overgangsordning.

Ved fremsættelsen af det i 1932 gennemførte forslag om at give landsretssagførere med 8 års virksomhed møderet i Højesteret i egne sager fremhævedes det af et flertal i vedkommende af justitsministeriet nedsatte udvalg, at man havde overvejet at foreslå en fuldstændig ophævelse af højesteretssagførerprøven. Man fandt imidlertid at måtte tage hensyn til, at man stadig befandt sig i en overgangstid, hvor adskillige sagførere, der efter loven var mødeberettigede for landsretten, var uddannede under en anden procesmåde, og hvor derfor ikke alle berettigede uden undtagelse kunne antages at besidde de for mundtlig procedure nødvendige evner og færdigheder.

Da der nu er gået ca. 38 år, siden den mundtlige procesmåde blev gennemført i hele retsplejen, og ca. 25 år, siden der blev indført en ordning, hvorefter landsretssagførere med 8 års beskikkelse kan procedere for Højesteret i egne sager, må enhver trang til at beholde en overgangsordning være bortfaldet.

F. t. l. om ændr. i l. om rettens pleje. (Sagføreres møderet for højesteret m. v.).

Det fremgår endvidere af udvalgets betænkning, at landsretssagførernes mødeberettigelse i egne sager, en mødeberettigelse, som ingen foreslår afskaffet, nu benyttes i et sådant omfang, at der i ca. 30 pct. af alle højesteretssager gives møde af en landsretssagfører for den ene eller for begge parter. Det må derfor være naturligt nu at udvide denne mødeberettigelse til at omfatte også andre sager end egne sager, men i så fald foreligger der ikke tilstrækkelig begrundelse for at opretholde en særlig gruppe højesteretssagførere. I denne forbindelse kan der som anført i 1953 af det ovennævnte folketingsudvalg ikke bortses fra, at en bestået højesteretssagførerprøve, der jo alene dokumenterer den pågældende sagførers dygtighed inden for et enkelt udsnit af sagføregerningen, også på andre områder af denne kan give den pågældende fordele, som højesteretssagførerprøven ikke kan begrunde. Justitsministeriet finder det herefter ikke rimeligt mod det ønske, der næres af den langt overvejende del af sagførerstanden, at opretholde højesteretssagførerprøven.

I anledning af de af Højesteret og to af valgmedlemmerne udtalte betæneligheder ved at udvide mødeberettigelsen for Højesteret som foreslået, bemærkes, at man samtidig med denne udvidelse foreslår visse særlige kauteler til sikring af en forsvarlig procedure for Højesteret.

For det første stilles der som vilkår for mødeberettigelsen for Højesteret, at den pågældende skal have været i virksomhed som landsretssagfører i 5 år. De sagførere, der er interesserede i at møde for Højesteret, vil i almindelighed have en sådan interesse for procedure, at de i løbet af denne tid har erhvervet erfaring heri. Endvidere betyder 5-årsgrænsen, at de pågældende sagførere må antages i det hele at have opnået en erfaring, der vil være af betydning ved deres bedømmelse af, om det vil være forsvarligt af dem at procedere for Højesteret.

Dernæst kræves, at den pågældende landsretssagfører skal fremskaffe erklæring fra vedkommende landsret om, at han er øvet i procedure. Denne regel vil afskære landsretssagførere, der ikke i rimeligt omfang har beskæftiget sig med procedure, fra at få almindelig mødeberettigelse for Højesteret.

Endelig er det i forslaget § 127, stk. 2, bestemt, at Højesterets nuværende adgang til at fratage en landsretssagfører mødeberettigelse i egne sager skal gælde for alle landsretssagførere, der får almindelig mødeberettigelse for Højesteret.

Der henvises i øvrigt til de nedenfor anførte begrundelser for de enkelte ændringsforslag.

Voteringsordningen i Højesteret.

(§§ 43, 214 og 218).

Under enevælden indeholdt Højesterets domme kun selve domsslutningen og ingen begrundelse. Dette forhold blev ændret ved lov af 8. marts 1856, der bestemte, at Højesteret skulle være forpligtet til at angive de grunde, hvorpå dens domme var byggede, og at dette i enhver sag efter Højesterets eget valg kunne ske enten ved en skriftlig meddelelse af grundene eller ved offentlig stemmegivning. I praksis valgte Højesteret altid at give skriftlige præmisser.

Ved retsplejeloven af 11. april 1916 §§ 214 og 218 blev det bestemt, at højesteretsdomme ligesom andre domme skulle ledsages af grunde, og at dommernes rådslagninger og afstemninger ikke måtte overværes af tilhørere med undtagelse af retsskriveren. En højesteretsdom indeholdt således stadig ikke oplysning om, hvorvidt dommen var enstemmig, eller eventuelt hvilke dommere eller hvor mange dommere der var uenige i dommen eller dens begrundelse, og hvori denne uenighed bestod.

Kort efter retsplejelovens ikrafttræden i 1919 rejstes der i rigsdagen spørgsmål om at ændre disse regler og indføre offentlig votering i Højesteret. Drøftelserne herom, der er refereret i udvalgets betænkning side 28-30, stod med kortere afbrydelser på indtil 1936, da det ved lov nr. 112 af 7. april 1936 blev bestemt, at Højesterets domme og kendelser skal indeholde oplysning om de forskellige meninger under dommernes afstemning, såvel vedrørende resultatet som vedrørende begrundelsen med oplysning om stemmetal, men uden angivelse af dommernes navne.

Der er inden for det af justitsministeriet nedsatte udvalg enighed om, at den i 1936 gennemførte ordning ikke er tilfredsstillende, idet den ikke har medført de fordele, der kan og bør opnås, når man, som sket, opgiver kravet om, at dommen skal fremtræde som en enhed. Inden for de dommergrupper, der samles om en affattelse af præmisserne, vil der kunne være divergenser eller nuancer i synspunkterne, som efter denne ordning ikke behøver at finde udtryk i præmisserne, men som dog kan være af væsentlig værdi for forståelsen af dommens rækkevidde og dens betydning som præjudikat i fremtidige lignende tilfælde, en forståelse, som er af interesse ikke blot for sagens parter, men også for det praktiske retsliv og den juridiske videnskab. Endvidere vil gengivelsen af et mindretals præmisser undertiden kunne give det fejlagtige indtryk, at flertallet går imod de af mindretallet fremhævede synspunkter, medens det vir-

kelige forhold er det, at flertallet enten ikke har taget standpunkt til disse synspunkter eller måske endog er enigt i dem, men blot mener at burde bygge sit resultat på andre, efter flertallets mening mere afgørende betragtninger. Udvalget mener derfor, at den fulde klarhed over en højesteretsdoms rækkevidde og præjudikatbetydning kun kan opnås ved kendskab til de enkelte dommers votering, og at et sådant kendskab vil virke fremmende for den retsudvikling, der sker gennem anerkendelse af nye retstanker.

Der er derfor inden for udvalget enighed om, at der bør indføres en ordning gående ud på, at der efter den offentlige og mundtlige retsforhandling skal følge en rådslagning i retten for lukkede døre, at der efter endt rådslagning skal finde en mundtlig votering sted, d. v. s. en tilkendegivelse fra de enkelte dommere af deres standpunkt i sagen med tilhørende, indgående begrundelse, og at disse mundtlige enkeltvoteringer, af hvilke en fuldstændig skriftlig gengivelse straks tilvejebringes, skal offentliggøres i navngiven stand og udgøre eller træde i stedet for domsbegrundelsen.

Derimod har der ikke kunnet opnås enighed om, hvorvidt der bør gives offentligheden adgang til direkte at påhøre den mundtlige votering.

To af udvalgets medlemmer foreslår, at der i Højesteret efter en rådslagning for lukkede døre skal voteres mundtligt i et offentligt retsmøde, og at voteringen, som gengives i en særlig retsbog, træder i stedet for domsgrunde.

Udvalgets formand, højesteretsdommer Victor Hansen, der har understreget, at det spørgsmål, hvorom der ikke er opnået enighed inden for udvalget, er af stærkt begrænset natur, foreslår derimod, at den mundtlige votering vedblivende afgives for lukkede døre, men at dommernes enkeltvoteringer offentliggøres under navn og udgør domsgrundene.

Højesteret har i erklæring af 28. marts 1957 (bilag 2) meddelt, at der inden for retten har gjort sig forskellige opfattelser gældende om det rejste spørgsmål.

Ti dommere vil således ikke udtale sig imod, at der gennemføres den ændring, at det skal fremgå af dommen, hvilke dommere der har deltaget i sagens pådømmelse, og såfremt der ikke har været enighed, hvilke dommere der har stemt for de forskellige resultater. Disse dommere fraråder derimod en ordning, hvorefter dommen skal indeholde en fuldstændig gengivelse af hver enkelt dommers afstemning og begrundelse, således at dommens præmisser fremtræder som et antal enkeltvoteringer.

To dommere finder det rettest, at dommernes

navne offentliggøres i dommen, og nærer ikke afgørende betænkeligheder ved at gå over til den af udvalgets formand foreslåede ordning, hvorefter dommernes enkeltvoteringer offentliggøres under navn og udgør domsgrundene, men selve den mundtlige votering foregår for lukkede døre.

To andre dommere tiltræder det af udvalgets formand stillede forslag.

Een dommer finder det rigtigt, at dommernes navne offentliggøres i Højesterets domme og nærer ikke afgørende betænkelighed ved at lade dommen fremtræde som enkeltvota. Hvis en sådan ordning gennemføres, kan det efter denne dommers mening ikke gøre nogen større forskel, om de enkelte vota fremsættes skriftligt, eller mundtligt i et offentligt retsmøde.

Justitsministeriet finder, at det vil være en meget væsentlig forbedring, at de enkelte dommers mundtlige voteringer, således som der inden for udvalget har været enighed om, i deres helhed og med angivelse af dommernes navne optages i dommen og på denne måde kommer til offentlighedens kendskab.

Under hensyn til den betydelige forbedring, der efter ministeriets opfattelse ligger heri, uanset om det ikke foreskrives, at voteringen skal ske i et offentligt retsmøde, har ministeriet ment at burde slutte sig til det mindst vidtgående af udvalgets forslag, nemlig den af udvalgets formand foreslåede ordning.

Vedrørende de enkelte bestemmelser henvises i øvrigt til de nedenfor optagne bemærkninger.

Nordiske sagføreres møderet.

(§§ 260 og 730).

I tilslutning til Det nordiske Råds forhandlinger om gennemførelsen af nordiske statsborgeres retlige ligestilling blev på det nordiske justitsministermøde den 11. og 12. december 1953 som særligt punkt på dagsordenen sat spørgsmålet om, hvorvidt der i de nordiske lande kunne gennemføres regler, som åbner mulighed for en sagfører i et nordisk land til at give møde for retten i et andet nordisk land.

Medens der i Danmark og Norge, når der bortses fra de særlige regler om, at der kan mødes ved værger, ægtefæller, nærbeslægtede og ved personer, der står i fast tjenesteforhold til parten, i civile sager er eneret for sagførere til at møde i retten som fuldmægtige for parterne, er forholdet i Finland og Sverige det, at enhver, som retten finder egnet, kan benyttes som rettergangsfuldmægtig, dog at det i Sverige har været en betingelse, at

vedkommende rettergangsfuldmægtig er svensk statsborger. De nordiske forhandlinger har givet anledning til, at man i Sverige har ophævet denne nationalitetsbetingelse og til, at det i Norge overvejes at åbne adgang for domstolene — bortset fra Højesteret — til at tillade, at en part i civile sager møder med sagfører fra andet nordisk land (i straffesager er dette allerede tilfældet efter gældende norsk lov).

Det foreliggende forslag tilsigter at indføre en ordning, hvorefter retten kan tillade, at der mødes ved sagfører (advokat) fra andet nordisk land, når det under hensyn til sagens karakter og øvrige omstændigheder findes forsvarligt. I udtrykket „sagfører (advokat) fra andet nordisk land“ indeholdes et krav om, at den pågældende skal være sagfører i vedkommende andet land og bosat i dette.

Når ordningen således begrænses til en fakultativ adgang for domstolene til at tillade, at fremmede nordiske sagførere giver møde, har man ikke anset det fornødent at undtage Højesteret. Af samme grund er det fundet ubetænkeligt også at lade møderetten omfatte straffesager, hvorfor man foreslår en hertil sigtende bestemmelse indsat i retsplejelovens § 730.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Til forslaget § 1.

Til § 43.

Redaktionel ændring som følge af, at rådslagningen og afstemningen (voteringen) i Højesteret fremtidig adskilles, medens den nuværende „votering“ i Højesteret er en sammenfatning af rådslagning og afstemning under eet, jfr. Højesterets erklæring af 24. april 1956, optaget som bilag 18 til udvalgets betænkning.

Til § 120.

Bestemmelsen bortfalder som følge af den foreslåede afskaffelse af højesteretssagførerprøven.

Til § 121.

Redaktionel ændring som følge af, at bestemmelsen tidligere har henvist til de for højesteretssagførere gældende eksamenskrav. Der er ikke foreslået realitetsændringer med hensyn til eksamenskravet til landsretssagførere.

Til § 122.

Redaktionel ændring.

Til § 123.

Bestemmelsen bortfalder som følge af den foreslåede ophævelse af højesteretssagførerprøven.

Til § 124.

Ændringen er en følge af den foreslåede ophævelse af højesteretssagførerprøven.

Til § 127.

Forslagets første stykke indeholder hovedbestemmelsen om, at landsretssagførere med 5 års virksomhed som sådanne får almindelig mødeberettigelse for Højesteret. For at sikre en forsvarlig procedure for Højesteret kræves som foran nævnt endvidere, at den pågældende landsretssagfører skal fremskaffe erklæring fra vedkommende landsret om, at han er øvet i procedure. Denne erklæring svarer til den erklæring, som en landsretssagfører efter de nugældende bestemmelser skal fremskaffe, for at han, når han har haft beskikkelse som landsretssagfører i 8 år, kan give møde i Højesteret i egne sager.

Forslagets andet stykke udvider Højesterets nuværende adgang til at fratage en landsretssagfører mødeberettigelsen i egne sager til at gælde for alle landsretssagførere, der får almindelig mødeberettigelse for Højesteret.

Til § 130.

Som en naturlig konsekvens af højesteretssagførerprøvens ophævelse henlægges autorisationen af sagførerfuldmægtige også hos de nuværende højesteretssagførere til landsretspræsidenterne.

Til § 146.

Den foreslåede bestemmelse træder i stedet for den nugældende bestemmelse om indhentelse af Sagførerrådets erklæring om landsretssagførere, der ønsker at procedere i Højesteret, og fastslår, at der, forinden justitsministeriet meddeler den i forslaget § 127, 1. stykke, nævnte tilkendegivelse om, at en landsretssagfører har været i virksomhed som sådan i 5 år, skal indhente erklæring fra Sagførerrådet om dette spørgsmål.

Til § 214.

Da domme i højesteretssager, i hvilke der har været mundtlig offentlig domsforhandling, ifølge forslaget til § 218, 1. stykke, 3. punktum, skal indeholde en fuldstændig gengivelse af hver enkelt dommers afstemning og begrundelse med angivelse af hans navn, skal den nugældende bestemmelse i § 214, 1. stykke, 6. punktum, om udtogsvis indførelse af de afgivne stemmer i en særlig stemmegivningsbog ikke gælde i disse sager.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 214, 2. stykke, må rådslagninger og afstemninger i Højesteret og i andre retter, der beklædes af flere dommere, ikke overværes af tilhørere med und-

tagelse af retsskriveren. Denne regel foreslås i overensstemmelse med udvalgets indstilling ændret, således at der åbnes adgang for retten til i særlige tilfælde, f. eks. ved studiebesøg, at tillade, at andre er tilstede. Forslaget er tiltrådt af Højesteret, jfr. bilag 2.

Til § 218.

Forslagets første og andet punktum svarer til de nugældende regler.

Tredie punktum indeholder hovedbestemmelsen om indførelse af en voteringsordning i Højesteret, hvorefter højesteretsdommernes enkeltvoteringer offentliggøres under navn og udgør domsgrundene, medens den mundtlige votering vedblivende afgives for lukkede døre. Denne voteringsordning foreslås alene foreskrevet ved domme, ikke ved kendelser og andre beslutninger, og kun ved domme i sager, i hvilke der har været mundtlig domsforhandling. Såfremt den mundtlige domsforhandling er foregået for lukkede døre, hvilket kun forekommer yderst sjældent i Højesteret, kan der være trang til at fravige den foreslåede voteringsordning, hvorfor der ved forslagets fjerde punktum åbnes adgang for retten hertil.

Med hensyn til de højesteretssager, der ikke omfattes af forslaget om den nævnte voteringsordning, foreslås den nu for alle højesteretsdomme og -kendelser gældende regel om, at dommene og kendelserne skal indeholde oplysning om de forskellige meninger under afstemningen, såvel vedrørende resultatet som vedrørende begrundelsen, opretholdt, idet det dog som en naturlig følge af den øvrige voteringsordning foreslås, at dommernes navne i modsætning til, hvad der nu gælder, skal angives. Når man således ophæver højesteretsdommernes anonymitet, findes det naturligt også at ophæve landsdommernes anonymitet i borgerlige sager, i hvilke lægdommere ikke medvirker. Dette forslag er tiltrådt af landsretterne.

Til § 260.

Ved forslaget gennemføres nordiske sagføreres møderet i borgerlige sager.

Til § 332.

Bestemmelsen, der hjemler de for Højesteret prøveprocederende sagførere adgang til at benytte en fri proces sag som prøvesag, mister sin betydning med den foreslåede ophævelse af højesteretssagførerpøven.

Til § 730.

Ved forslaget gennemføres nordiske sagføreres møderet i straffesager.

Til § 735.

Svarer for straffesagers vedkommende til den foreslåede ændring af § 332.

Til forslagets § 2.

Redaktionel ændring som følge af ændringen af § 127. De i overgangsbestemmelsen i retsplejelovens § 1031, 1. stykke, nævnte underretssagførere lige-stilles fortsat med landsretssagførere med hensyn til mødeberettigelse for Højesteret, og i følge retsplejelovens § 1032 vil den foreslåede udvidede mødeberettigelse for Højesteret for landsretssagførere også tilkomme de før retsplejelovens ikrafttræden beskikkede overretssagførere.

Til forslagets § 3.

Da Højesteret må have en rimelig frist til at overveje og gennemføre de praktiske forandringer, som de foreslåede regler om voteringsordningen nødvendiggør for retten, foreslås det, at disse regler først træder i kraft den 1. oktober 1958. Det findes ikke fornødent at sætte samme frist for ikrafttrædelsen af forslagets øvrige bestemmelser, hvorfor det foreslås, at disse træder i kraft den 1. april 1958.

Bilag 1.**HØJESTERET**

København, den 11. februar 1957.

Justitsministeriet.

I skrivelse af 15. november f. å. (4. ktr. j. nr. 1955-167) udbad justitsministeriet sig en udtalelse fra Højesteret om en række ændringsforslag til retsplejeloven, indeholdt i den samtidig fremsendte udvalgsbetænkning vedrørende højesteretssagførerprøven, offentlig votering i Højesteret, bevisumiddelbarhed ved Højesteret og Højesterets kompetence i straffesager.

I denne anledning skal jeg med hensyn til spørgsmålet angående højesteretssagførerprøven meddele, at Højesteret henholder sig til sin skrivelse af 27. april 1954, trykt som bilag 6 i betænkningen pag. 53-56,

og tiltræder de af udvalgets formand højesteretsdommer Victor Hansen og højesteretssagfører Rode i betænkningen pag. 17-23 fremførte bemærkninger og de af dem pag. 26-27 foreslåede lovændringer.

Højesteret anser det vedblivende af retsplejemæssige hensyn for uforsvarligt i videre omfang end allerede sket at ophæve den ordning, at retten bestemmer, hvem der kan anses egnet til at udføre sager for Højesteret.

Det tilføjes, at der snarest vil fremkomme svar angående de øvrige i betænkningen behandlede spørgsmål.

A. D. Bentzon.

A. Reitel.

HØJESTERET

Bilag. 2.

København K, den 28. marts 1957.

Justitsministeriet.

I fortsættelse af skrivelse af 11. februar d. å., hvori retten besvarede ministeriets forespørgsel vedrørende det under I i udvalgsbetænkning nr. 164/1956 indeholdte forslag om højesteretssagførerprøven, skal man meddele, at der angående det i betænkningen under II behandlede spørgsmål om indførelse af offentlig votering i Højesteret indenfor retten har gjort sig forskellige opfattelser gældende.

Et flertal på ti dommere bemærker:

Af de af Højesteret ved tidligere lejligheder fremhævede grunde må man nære nogen betænknelighed ved en bestemmelse, hvorefter dommernes navne skal angives i dommene, men skal dog efter omstændighederne ikke udtale sig imod, at sådan ændring gennemføres, således at det fremgår af dommen, hvilke dommere der har deltaget i sagens pådømmelse, og såfremt der ikke har været enighed, hvilke dommere der har stemt for de forskellige resultater.

Derimod mener dette flertal at måtte fraråde, at den nuværende ordning, hvorefter dommen giver et samlet udtryk for de begrundelser og resultater, der er fremkommet ved voteringen, og, hvor der ikke har været enighed, for de begrundelser og resultater, som hver af de flere grupper af dommere er nået til, afløses af en ordning, efter hvilken dommen skal „indeholde en fuldstændig gengivelse af hver enkelt dommers afstemning og begrundelse“, og hvorefter dommens præmisser altså vil fremtræde som et antal af enkeltvoteringer. Flertallet mener, at den foreslåede ordning let vil føre til en unødigt vidtløftiggørelse af domspræmisserne, og at dommene ofte vil blive lidet overskuelige og komme til at savne den klarhed, som opnås ved den nugældende

ordning, og som særlig af hensyn til dommens virkning som præjudikat er af største betydning.

Flertallet må derfor i det hele være af den opfattelse, at en udformning af domsgrundene på den af udvalget foreslåede måde i betænkkelig grad vil bryde den enhed og fasthed, som præger danske højesteretsdomme, som følge af, at det i disse er retten eller gruppen, der ved sammenfatning af sagens væsentlige og afgørende momenter begrunder og fastslår det resultat, man er nået til.

De grunde, der i dommen anføres for resultatet, bør være tilpas fyldige og oplysende. Den ved lov nr. 112 af 7. april 1936 foretagne ændring af retsplejelovens § 218, stk. 1, hvorefter højesteretsdomme — under angivelse af stemmetal — skal indeholde oplysning om de forskellige meninger under afstemningen, så vel vedrørende resultatet som begrundelsen, har medført, at begrundelserne er blevet noget mere udførlige end tidligere, og efter flertallets mening bør denne udvikling fortsættes.

Hvad særlig angår udvalgsflertallets forslag om i lighed med den norske ordning at lade voteringen foregå i et offentligt retsmøde tiltræder de fornævnte dommere de betragtninger, der af udvalgets mindretal (formanden) i betænkningen pag. 34-36 er anført mod en sådan ordning.

Flertallet kan tiltræde det af udvalget i betænkningen pag. 36 stillede forslag om, at domme eller kendelser i borgerlige landsretssager, der behandles uden medvirken af sø- eller handelskyndige dommere, skal indeholde oplysninger om de forskellige meninger vedrørende resultat eller begrundelse, der måtte fremkomme under afstemningen. Såfremt der for Højesterets domme ind-

føres den ordning, at dommernes navne gengives i dommen, skal man ikke udtale sig imod, at en tilsvarende ordning indføres for de nævnte landsretsdomme.

To dommere finder det rettest, at dommernes navne offentliggøres såvel i højesteretsdomme som i domme i borgerlige landsrets-sager, der behandles uden medvirken af sø- eller handelskyndige dommere.

Disse dommere, der i øvrigt ikke nærer noget særligt ønske om at forlade den nu gældende ordning angående højesteretsdommenes affattelse, der, som anført af flertallet, gør dommene mere overskuelige, end hvis dommenes præmisser fremtræder som enkeltvota, nærer dog ikke afgørende betænkeligheder ved at gå over til den af udvalgets mindretal (formanden) foreslåede ordning. Om fordelene herved henvises til udvalgets betænkning pag. 31-33 og 34-36.

Disse dommere kan som flertallet tiltræde det af udvalget i betænkningen pag. 36 stillede forslag om, at domme eller kendelser i borgerlige landsretssager, der behandles uden medvirken af sø- eller handelskyndige dommere, skal indeholde oplysninger om de forskellige meninger vedrørende resultat eller begrundelse, der måtte fremkomme under afstemningen.

To andre dommere tiltræder det af udvalgets mindretal (formanden) stillede forslag om indførelse af offentlig votering, jfr. betænkningens pag. 39-40, og henviser med hensyn til begrundelsen herfor til udvalgets bemærkninger i betænkningen, pag. 31-33 og 36-37 samt mindretallets bemærkninger sammesteds pag. 34-36.

Een dommer finder det rigtigt, at dommernes navne offentliggøres såvel i Højesterets domme som i de af de øvrige kollegiale domstole uden medvirken af nævninger eller domsmænd afsagte domme.

Denne dommer, der i øvrigt ikke nærer noget særligt ønske om at forlade den nu gældende ordning, nærer dog ikke afgørende betænkelighed ved at gå over til at lade dommene fremtræde som enkeltvota. Hvis denne ordning indføres, ses det heller ikke at gøre nogen større forskel, om de enkelte

vota fremsættes skriftligt, eller mundtligt i offentligt retsmøde.

Forudsætningen for, at en ordning med offentlig votering vil virke tilfredsstillende, er dog, at den enkelte dommer viser tilbagemodning i at afgive særvota angående uvæsentlige eller rent redaktionelle spørgsmål. Denne forudsætning vil imidlertid formentlig vise sig at være rigtig, hvilket stemmer med erfaringerne fra Norge, hvor det i mange domme kun er førstvoterende, der afgiver et egentligt begrundet votum, medens de øvrige dommere simpelthen slutter sig til dette. Er der væsentlig uenighed om resultat eller begrundelse, bør efter samme princip en gruppedannelse tilstræbes.

Det kan ikke nægtes, at en doms vedtagelse og afsigelse under en sådan ordning vil tage længere tid end under den nuværende ordning, hvor domsafsigelsen i de aller fleste sager finder sted 1 á 2 dage efter sagens optagelse til dom.

Herved bemærkes, at de under rådslagningen faldne ytringer bør protokolleres på samme måde som nu voteringsrøsterne, idet et såvel efter retsplejemæssige som historiske synspunkter værdifuldt materiale ellers vil gå tabt. Det er nemlig indlysende, at disse udtalelser langt fra vil kunne erstattes fuldtud af de offentliggjorte vota.

Det bliver herefter nærmest et politisk spørgsmål, om befolkningens trang til at læse eller høre de enkelte vota er af en sådan styrke, at den overvejer de betænkeligheder, der også efter denne dommers mening er ved den påtænkte nyordning.

For så vidt udvalget har foreslået en ændring af retsplejelovens § 214, stk. 2, skal bemærkes, at Højesteret kan tiltræde forslaget, således at der åbnes mulighed for retten til i ganske særlige tilfælde at tillade udenforstående at overvære voteringen.

Med hensyn til de i betænkningen under III og IV omhandlede spørgsmål om bevisumiddelbarhed ved Højesteret og Højesterets kompetence i straffesager kan retten henholde sig til det i betænkningen pag. 41-47 udtalte.

A. D. Bentzon.

A. Reitel.